

ปัญหาทางกฎหมายในการสอบสวนความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี
ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566
ศึกษา กรณี คดีหลอกลวงให้ลงทุนผ่านระบบคอมพิวเตอร์¹

ร.ต.อ.วรพล เอี่ยมอำพร

จากการศึกษาปัญหาปัญหาทางกฎหมายในการสอบสวนความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 ศึกษา กรณี คดีหลอกลวงให้ลงทุนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ปัจจุบันศึกษาบนสังคมโลกเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลวิถีชีวิตและบริบททางสังคม และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป การติดต่อสื่อสารจะดำเนินการผ่านช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงแอปพลิเคชันต่างๆ ซึ่งทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพสูง มีขอบเขตที่กว้างขวางอีกทั้งปัจจุบันการความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีถูกย่อขนาดให้เล็กลงจากเดิมต้องใช้งานผ่านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ แต่ปัจจุบันสามารถดำเนินการผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือซึ่งประชาชนสามารถพกพาได้โดยสะดวก สามารถติดต่อสื่อสารซื้อขายสินค้าการลงทุนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต รวมถึงซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และสามารถใช้ประโยชน์อื่นๆ ได้อีกมากมาย

ในชีวิตประจำวันเมื่อบริบททางสังคมมีการเปลี่ยนแปลง มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและประชากรในประเทศก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลในทุกมิติ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่สร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชน แต่ในอีกมุมหนึ่งความเจริญทางด้านเทคโนโลยีถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดกฎหมายที่แทรกซึมเข้ามาในทุกๆ กิจกรรมของคนในสังคม โดยเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการแสวงหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเพื่อทราบข้อเท็จจริง พิสูจน์การกระทำและนำผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาฟ้องลงโทษตามหลักการตรวจสอบความจริงในเนื้อหาสิ่งสำคัญที่จะชี้ให้เห็นการกระทำความผิดของบุคคล คือ พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีในระบบกล่าวหา (Accusation System)

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายในการสอบสวนความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 ศึกษา กรณี คดีหลอกลวงให้ลงทุนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ จรัส เล็งวิทยา และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล และรองศาสตราจารย์ จตุพร วงศ์ทองสรณ์ , นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าปัญหาทางกฎหมายในการสอบสวนความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 ศึกษา กรณี คดีหลอกลวงให้ลงทุนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ดังนี้

ปัญหาประการที่หนึ่ง พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 มาตรา 8 วรรคสอง บัญญัติว่า การร้องทุกข์ในความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจะกระทำต่อพนักงานสอบสวน ณ สถานีตำรวจแห่งใดในราชอาณาจักรหรือต่อกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยีก็ได้ และจะร้องทุกข์โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ โดยให้ถือว่าเป็นการร้องทุกข์โดยชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในการสอบสวนหรือดำเนินการเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนที่รับคำร้องทุกข์ไม่ว่าประจำอยู่ที่ใดหรือพนักงานสอบสวนที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนด เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจสอบสวนและดำเนินการเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดดังกล่าวได้ไม่ว่าความผิดนั้นจะเกิดขึ้น ณ ที่ใดในราชอาณาจักร โดยตามกฎหมายมาตรานี้ จึงมีการกำหนดให้มีระบบรับแจ้งความออนไลน์ ซึ่งเป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการรับแจ้งความร้องทุกข์และการบริหารคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยระบบจะกำหนดเลขคำแจ้งความออนไลน์ให้กับผู้แจ้งตามลำดับเรื่องที่รับแจ้ง ทำให้ประชาชนผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีสามารถร้องทุกข์และได้รับการ เบื้องต้นอย่างรวดเร็ว และมีช่องทางในการเสนอพยานหลักฐานผ่านช่องทางระบบแจ้งความออนไลน์ได้เบื้องต้น แต่ปัญหาของสถานีตำรวจโดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพ ซึ่งมีความหนาแน่นของจำนวนประชากรเป็นอย่างมาก และมักนิยมทำธุรกรรมทางการเงินในรูปแบบออนไลน์ ทำให้สัดส่วนของผู้เสียหายในอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีปริมาณมาก เกินกว่าศักยภาพของพนักงานสอบสวนจะสามารถอำนวยความสะดวกทางอาญาได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมและมีลักษณะเป็นกฎหมายเฉพาะที่กำหนดให้ร้องทุกข์สถานที่ใดก็ได้ และจะร้องทุกข์โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และให้พนักงานสอบสวนที่รับคำร้องทุกข์ไม่ว่าประจำอยู่ที่ใด เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจสอบสวนและดำเนินการเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดดังกล่าวได้ ซึ่งมีลักษณะขัดแย้งกับเรื่องเขตอำนาจสอบสวนคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่มีระดับชั้นสูงกว่า อันอาจมีผลต่ออำนาจฟ้องของพนักงานอัยการ และอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลได้

ปัญหาประการที่สอง การดำเนินการตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีฯ ดังกล่าวยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอีกหลายมาตรา เช่น มาตรา 4 ซึ่งกำหนดว่าเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่เปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีและธุรกรรมของลูกค้าที่เกี่ยวข้องระหว่างสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจนั้นผ่านระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนตามที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นชอบร่วมกัน ซึ่งมีขั้นตอนในการส่งผลการตรวจสอบบัญชีธนาคารระหว่างกัน แต่เอกสารที่ส่งผ่านระบบแจ้งความออนไลน์ มีลักษณะเป็นสำเนาเอกสารและมีรายละเอียดที่ไม่ครบถ้วนเพราะจะขาดเอกสารหลักฐานที่เป็นสาระสำคัญหลายประการเกี่ยวกับการยืนยันตัวตนเจ้าของบัญชีธนาคารที่ใช้รับโอนเงินจากผู้กล่าวหา ทั้งในส่วนข้อมูลคำขอเปิดบัญชีธนาคารและไม่ได้รับข้อมูลว่ามีการเปิดบัญชีธนาคารโดยวิธีการใด ผู้ต้องหาเปิดบัญชีด้วยตนเองหรือไม่ มีการสมัครใช้บริการในการทำธุรกรรมผ่านระบบอินเทอร์เน็ตหรือไม่ หมายเลขโทรศัพท์ที่แจ้งไว้ต่อธนาคารมีการสมัครหรือผูกกับการธุรกรรมผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตหรือไม่อย่างไร หมายเลขโทรศัพท์ดังกล่าวได้จดทะเบียนไว้ในนามผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่บุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีที่ถูกกล่าวหาหรือไม่อย่างไรปัจจุบันผู้ถูกกล่าวหาจำนวนมากมักจะยกข้อต่อสู้ในประเด็นถูกหลอกให้เปิดบัญชีผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มิได้มีเจตนาเปิดบัญชีธนาคารให้มีจลาจลใช้ในการกระทำความผิด พยานหลักฐานที่ได้รับผ่านอีเมลล์จากการส่งหมายเรียกพยานผ่านระบบแจ้งความออนไลน์ จึงยังไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะฟ้องคดีได้ ซึ่งพนักงานอัยการจะยังไม่ยอมรับพยานหลักฐานส่วนนี้เพราะไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดี พนักงานสอบสวนต้องมีการออกหมายเรียกเป็นเอกสารเพิ่มเติมไปอีกซึ่งใช้เวลารอผลการตรวจสอบเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นการทำงานที่ซ้ำซ้อน และมีขั้นตอนการ

ออกหมายเรียกเจ้าหน้าที่ธนาคารมาให้ถ้อยคำประกอบพยานเอกสาร ทำให้ขั้นตอนการปฏิบัติไม่ทันต่อสถานการณ์ของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีการกระทำความผิดเพิ่มขึ้น

ปัญหาประการที่สาม อีกทั้งมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และมีความจำเป็นต้องทราบข้อมูลการลงทะเบียนผู้ใช้งานหรือข้อมูลการจราจรทางคอมพิวเตอร์ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายสั่งให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ผู้ให้บริการโทรคมนาคมอื่น หรือผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าวเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น แต่มีปัญหาสำคัญคือเมื่อพนักงานสอบสวนตรวจสอบข้อมูลกับทางกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจะไม่สามารถตรวจสอบข้อมูลไอพีแอดเดรส เนื่องจากแอปพลิเคชันที่มีงานใช้งานจะมีถิ่นฐานอยู่นอกราชอาณาจักรไทย จึงไม่สามารถตรวจสอบข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์จากผู้ให้บริการได้ ทำให้พยานหลักฐานดังกล่าวไม่สามารถยืนยันตัวบุคคลได้ ต้องอาศัยคำรับสารภาพของผู้ถูกกล่าวหาประกอบการพิจารณาคดี ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าบุคคลใดกระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ตามหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (presumption of innocence) ซึ่งเป็นหลักสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 บัญญัติว่า ศาลเป็นผู้พิจารณาใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ขาดน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ตามหลักมาตรฐานการพิจารณาคดีผู้กล่าวหาภาระการพิสูจน์จนสิ้นสงสัย (proof beyond reasonable doubt) ซึ่งพยานหลักฐานในกรณีนี้อาจขัดแย้งกับหลักการดังกล่าว เพราะไม่สามารถยืนยันตัวบุคคลผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งการสืบสวนตามหลักวิชาการของตำรวจหากได้รับ

ไอพีแอดเดรสที่มีคุณภาพจะสามารถนำส่งตรวจสอบกับทางผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider) เพื่อทราบผู้ใช้บริการและมีโอกาสที่จะทราบผู้กระทำความผิดที่แท้จริงได้

ปัญหาประการที่สี่ ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 มาตรา 7 ในกรณีที่สถาบันทางการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจได้รับแจ้งจากผู้เสียหาย ซึ่งเป็นผู้ถือบัญชีเงินฝากหรือบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ว่า ได้มีการทำธุรกรรม โดยมีบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวและเข้าข่ายเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจดังกล่าวมีหน้าที่ระงับการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราวพร้อมทั้งนำข้อมูลเข้าสู่ระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลตามมาตรา 4 เพื่อให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจผู้รับโอนทุกทอดทราบและระงับการทำธุรกรรมดังกล่าวไว้ทันที และแจ้งให้ผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมง เมื่อมีการร้องทุกข์แล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับการทำธุรกรรมไว้ทราบ และให้พนักงานสอบสวนพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีเงินฝากและบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความร้องทุกข์ หากไม่มีคำสั่งให้ระงับการทำธุรกรรมไว้ต่อไปภายในเวลาเจ็ดวันให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจยกเลิกการระงับการทำธุรกรรมนั้น ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มุ่งปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยอาศัยบัญชีธนาคารที่รับโอนเงินจากผู้เสียหาย บัญชีธนาคารเปรียบเสมือนเป็นอาวุธสำคัญในการกระทำความผิด การอาศัยบัญชีธนาคารที่รับโอนเงินจากผู้เสียหายโดยตรงอันถือได้ว่ามีพยานหลักฐานชั้นสอบสวนว่าบุคคลผู้เป็นเจ้าของบัญชีธนาคารนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งแผนประทุษกรรมปัจจุบันนั้นอาชญากรรมมักจะใช้บัญชีเงินดิจิทัล (Crypto Currency) เป็นบัญชีที่รับโอนเงิน ซึ่งเป็นระบบที่มีความมั่นคงและตรวจสอบได้ยากมาก แต่การตรวจสอบของธนาคารรวมถึงสถาบันการเงินต่างๆ ไม่สามารถทราบถึงการโอนเงินจากบัญชีธนาคารไปยังบัญชีเงินดิจิทัลทำให้ไม่สามารถสืบสวนเพื่อทราบถึงตัวผู้กระทำความผิดต่อไปได้

การดำเนินคดีอาญานั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “หลักการตรวจสอบความจริง” (examination principle) ซึ่งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าเป็นตำรวจ อัยการ หรือศาล มีหน้าที่ตรวจสอบความจริงให้ปรากฏ จึงต้องอาศัยความร่วมมือกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ในการตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องนั้น เพราะการดำเนินคดีอาญาผิดพลาดในกระบวนการใดหรือขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรม การเริ่มต้นคดีอาญาของกระบวนการยุติธรรมนั้นจะเริ่มด้วยฝ่ายตำรวจ ซึ่งเป็นต้นทางแห่งกระบวนการยุติธรรม โดยพนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เท่าที่สามารถทำได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 , 138 กำหนดไว้ ถือว่าเป็นการสอดคล้องกับหลักในการดำเนินคดีอาญา เป็นการตรวจสอบเพื่อค้นหาความจริง

เกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความประพฤติดังกล่าวของผู้ต้องหาในการตรวจสอบความจริงในคดีอาญา กฎหมายแบ่งการตรวจสอบความจริงออกเป็นสองขั้นตอน คือ การตรวจสอบความจริงในคดีอาญา กฎหมายแบ่งการตรวจสอบความจริงออกเป็นสองขั้นตอน คือ การตรวจสอบความจริงชั้นเจ้าพนักงาน กับ การตรวจสอบความจริงชั้นศาล ซึ่งการตรวจสอบความจริงชั้นเจ้าพนักงานนั้น จะดำเนินการตรวจสอบความจริงในเรื่องที่เกิดขึ้นหรืออ้างหรือเชื่อได้ว่าเกิดขึ้น โดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ³

ในระบบกล่าวหาจึงแบ่งบุคคลในคดีออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ผู้เสียหายซึ่งทำหน้าที่เป็นโจทก์ จำเลย และศาล เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะมีแนวคิดมาจากการพิจารณาคดีในสมัยโบราณซึ่งใช้วิธีการทรมาน (trial by ordeal) และให้สองฝ่ายต่อสู้คดีกันเอง (trial by battle) ส่วนศาลจะทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือกรรมการ ต่อมาได้วิวัฒนาการมาเป็นการเอาพยานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยฝ่ายโจทก์จะเอาพยานที่เป็นพรรคพวกของตนเบิกความกล่าวหาจำเลย ส่วนจำเลยก็เอาพวกของตนมาเบิกความรับรองความบริสุทธิ์ของตนโดยศาลฟังแล้วตัดสินคดีไปตามน้ำหนักของพยานแต่ละฝ่ายจากการใช้วิธีการต่อสู้คดีกันเองนั้น ระบบกล่าวหาจึงให้ความสำคัญอย่างสูงต่อหลักเกณฑ์ต่อไปนี้ คือ

³พัฒนา สมบูรณ์. (2563). มาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ศึกษากรณี การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม. สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 9 – 10

1) หลักการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิด

2) จำเลยมีสิทธินำพยานหลักฐานหักล้างพยานโจทก์เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน

3) ถือหลักสำคัญว่าโจทก์และจำเลยมีฐานะในศาลเท่าเทียมกัน แม้โจทก์จะเป็นพนักงานอัยการซึ่งทำหน้าที่ในนามของรัฐ ก็จะมีฐานะเท่ากับจำเลยซึ่งเป็นราษฎร

4) ศาลหรือลูกขุน (Jury) จะวางตนเป็นกลางโดยเคร่งครัดและทำหน้าที่เหมือนกรรมการตัดสินกีฬา คอยควบคุมให้ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะพยาน โดยเคร่งครัด การปฏิบัติผิดหลักเกณฑ์อาจถูกศาลพิพากษายกฟ้องได้

5) มีหลักคุ้มครองสิทธิของจำเลยอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาคดีต้องทำต่อหน้าจำเลย การให้สิทธิซักค้านพยาน โจทก์และการให้สิทธิจำเลยที่จะมีทนายความคอยช่วยเหลือในการดำเนินคดี

6) ศาลจะมีบทบาทค้นหาความจริงน้อยมากเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของกลุ่มจะฟ้องแสวงหาพยานมาแสดงต่อศาลด้วยตนเอง ดังนั้น บางครั้งในทางวิชาการจึงเรียกว่า “ระบบคู่ความ (adversary system)” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีแพ่งศาลจะไม่เข้าไปมีบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงเลย ส่วนคดีอาญาก็จะเข้าไปช่วยหาข้อเท็จจริงบ้างในบางกรณีที่จำเป็นอย่างยิ่งเท่านั้น เช่น ซักถามพยานเท่าที่จำเป็นเพื่อความเป็นธรรมแก่จำเลย และศาลจะซักเพื่อให้ข้อเท็จจริงชัดเจน ยิ่งขึ้นเท่านั้น แม้ว่าบางกรณีคู่ความจะพลั้งเผลอไม่เสนอพยานหลักฐานให้ศาลทราบศาลก็วางตัวเป็นกลางจะไม่แนะนำหรือช่วยเหลือโดยซักถามเพิ่มเติมหรือเรียกพยานมาสืบเองดังนั้น ประเทศที่ระบบกล่าวหาโจทก์ที่เป็นราษฎรผู้เสียหายหรือที่มีพนักงานอัยการทำหน้าที่เป็นโจทก์จะมีบทบาทอย่างสูงในการดำเนินคดีเพราะต้องทำหน้าที่และหาพยานหลักฐานแล้วนำสืบพยาน ในศาลแต่ต้นจนจบ⁴

⁴ชนกกันต์ อ้วนไทร. (2560). หลักการตรวจสอบค้นหาความจริง : ศึกษากรณีการได้ส่วนมูลฟ้องอันเป็นเครื่องมือในการประทับฟ้องคดีของรัฐ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 10 – 11

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา ดังนี้

1. เห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 และมาตรา 22 ในเรื่องเขตอำนาจของศาล และบัญญัติพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีฯ มาตรา 8 ให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตราดังกล่าวแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 โดยให้เพิ่มเติมในส่วนเขตอำนาจในการสอบสวน กรณี ความผิดเกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องหลายท้องที่ให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่โจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจ เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนและทำความเห็นในคดี เพราะโดยแท้จริงแล้วความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ในราชอาณาจักรไทย และสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ในโลก รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 ในเรื่องเขตอำนาจศาล ให้ศาลมีอำนาจในการพิจารณาคดีในท้องที่ที่โจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจและแก้ไขมาตรา 8 พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีฯ ให้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 และในกรณีความผิดเกี่ยวเนื่องหลายท้องที่ให้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนท้องที่ที่มีเขตอำนาจตามมาตรา 19 อันเป็นการแก้ไขปัญหาในเรื่องการร้องทุกข์ และเขตอำนาจในการสอบสวนความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี มาตรา 4 บัญญัติว่า เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีหรืออาจจะมีการกระทำอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่เปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีและธุรกรรมของลูกค้าที่เกี่ยวข้องในระหว่างสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจนั้นผ่านระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นชอบร่วมกัน โดยในทางปฏิบัติเมื่อพนักงานสอบสวนส่งหมายเรียก

พยานหลักฐานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีหมายเรียกหลักๆ จำนวน 3 หมาย คือ หมายอายัดบัญชีเงินฝาก, หมายเรียกพยานเอกสารเพื่อข้อมูลคำขอเปิดบัญชี และหมายเรียกรายการเดินบัญชีเมื่อพนักงานสอบสวนส่งหมายเรียกดังกล่าวผ่านระบบแจ้งความออนไลน์แล้ว ทางธนาคารเจ้าของบัญชีธนาคารที่พนักงานสอบสวนประสงค์จะตรวจสอบ จะส่งผลตอบกลับตามขั้นตอน และสุดท้ายผลของหมายเรียกพยานจะถูกส่งไปที่พนักงานสอบสวนผ่านอีเมลล์ของพนักงานสอบสวนทาง mail.police.go.th ซึ่งจะเป็นผลหมายแบบย่อลักษณะเป็นสำเนาที่ไม่มีการรับรองโดยเจ้าหน้าที่ของธนาคาร และมีเนื้อหารายละเอียดไม่ครบถ้วน จึงเสนอขอแก้ไขกฎหมายให้พนักงานสอบสวนสามารถส่งหมายเรียกพยานหลักฐานผ่านระบบแจ้งความออนไลน์ได้ เพื่อความรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งมีจำนวนคดีเพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่ในขั้นตอนการส่งผลของหมายเรียก ให้ธนาคารและสถาบันการเงินส่งผลมาในรูปแบบของพยานเอกสารที่มีข้อมูลครบถ้วน พร้อมทั้งมีการลงนามรับรองความถูกต้องแท้จริงของพยานหลักฐาน อีกทั้งในการรวบรวมพยานหลักฐานพนักงานอัยการจะกำหนดแนวทางการสอบสวนให้พนักงานสอบสวน ออกหมายเรียกเจ้าหน้าที่ของธนาคารหรือสถาบันการเงินเดินทางมาให้การเป็นพยานบุคคลเพื่อยืนยันความถูกต้องแท้จริงของข้อมูล โดยในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ของธนาคารหรือสถาบันการเงินต่างๆ มักจะไม่ให้ความร่วมมือและไม่เดินทางมาพบพนักงานสอบสวน จึงเสนอให้ออกกฎกระทรวงออกตามความมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ให้พนักงานสอบสวนสามารถออกหมายเรียกเจ้าหน้าที่ธนาคารสาขาต่างๆ ที่อยู่พื้นที่รับผิดชอบในการสอบสวนให้มาให้ถ้อยคำเป็นพยานบุคคลได้ พร้อมทั้งให้กำหนดโทษแก่เจ้าหน้าที่ธนาคารสาขานั้นๆ หากไม่มาพบพนักงานสอบสวนตามหมายเรียกให้มีโทษปรับ เพื่อสร้างความร่วมมือในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีให้ครบถ้วนในทุกมิติ

3 เห็นควรพิจารณาตั้งรูปสำนวนสอบสวนคดีอาญาตามความเป็นจริงจากพยานหลักฐานที่ปรากฏ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 อันเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี มาตรา 14 วรรคหนึ่ง (1) เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือน ปลอม หรืออันเป็นเท็จโดยเจตนาทุจริตหรือโดยหลอกลวงและโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือ

ประชาชน ซึ่งผลการตรวจสอบของหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะต้องเป็นเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Rational) เป็นเหตุผลที่บุคคลธรรมดาไม่สามารถให้ความเห็นได้ต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญ เหตุผลทางวิทยาศาสตร์นี้มีความสำคัญอย่างมากต่อการวินิจฉัยคดีสามารถหาความจริงได้อย่างแน่นอนและมีความน่าเชื่อถืออยากต่อการหักล้าง เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถนำ เหตุผลทางวิทยาการมาใช้เพื่อกลั่นกรองผู้กระทำความผิดในคดีและแยกผู้บริสุทธิ์ออกไปได้ ถือว่ากระบวนการได้รับการยอมรับและมีประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อ พยานหลักฐานที่ปรากฏไม่สามารถยืนยันตัวบุคคลได้ จึงเห็นควรควรวินิจฉัยการตั้งข้อหาตาม พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 วรรคหนึ่ง (1) ซึ่งพนักงานจะตั้งข้อหา นี้ร่วมด้วยเสนอ และให้พิจารณาตั้งข้อหาตามพยานหลักฐานที่ถูกต้องตรงกับองค์ประกอบ ความผิดจริง คือ เมื่อไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าผู้ใดใช้แอปพลิเคชันต่างๆ ส่งผลให้ไม่ทราบว่า ผู้ใดเป็นผู้กระทำ แต่พยานหลักฐานพิสูจน์ทราบได้ว่าการหลอกลวงให้ลงทุนผ่านระบบ คอมพิวเตอร์โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ จึงเห็นควรให้พนักงานสอบสวนพิจารณาแจ้งข้อหา ให้ถูกต้อง คือ เป็นผู้กระทำการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกผู้อื่น ก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ว่าอาจจะไม่ได้เป็นผู้กระทำการหลอกลวงผู้อื่น แต่การเปิดบัญชีเงินฝากเพื่อให้อาชญากร นำไปใช้ในการกระทำความผิด จึงเป็นการสนับสนุนความผิดฐานฉ้อโกง เพราะการตั้งข้อกล่าวหาโดยไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักการพิสูจน์ให้สิ้นสงสัย (proof beyond reasonable doubt) และเป็นเหตุให้ศาลพิจารณาแล้วมีความสงสัย ตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย

4. เห็นควรพิจารณาให้นำแนวทางการสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้ในความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะการหลอกลวงให้ลงทุนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ เมื่อเริ่มต้นแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานแล้วพบว่ามิมีบัญชีธนาคาร รวมถึงผู้ให้บริการเงินดิจิทัล (Crypto Currency) ตั้งอยู่ที่ต่างประเทศซึ่งส่วนใหญ่เหตุเกิดในราชอาณาจักรไทยและต่างประเทศเกี่ยวพันกัน แต่จะจากการสอบสวนจะไม่ปรากฏชัดว่า ความผิดกระทำลงที่ใด ข้อเท็จจริงแต่ละคดีจึงยังสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นความผิดตามกฎหมายไทยและได้กระทำความผิดลงนอกราชอาณาจักรไทยด้วยหรือไม่ จึงเห็นควรแก้ไขพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีฯ มาตรา 7

โดยกำหนดว่าหากในทางการสืบสวนสอบสวนพิจารณาจากหลักฐานแล้วปรากฏว่ามีบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินดิจิทัล (Crypto Currency) เป็นบัญชีที่รับโอนเงินจากผู้เสียหายด้วย ให้พนักงานสอบสวนรายงานปัญหาข้อขัดข้องให้พนักงานอัยการทราบ พร้อมทั้งร้องขอให้พนักงานอัยการประสานความร่วมมือเพื่อขอรับพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากสถาบันการเงินหรือผู้ให้บริการเงินดิจิทัล (Crypto Currency) ตั้งอยู่ที่ต่างประเทศเพื่อนำข้อมูลมาประกอบสำนวนการสอบสวนคดีอาญา ทำให้การปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีประสิทธิภาพและบรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายได้จริง

บทบรรณาธิการ

พณินดา สมบูรณ์. (2563). มาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ศึกษากรณี การปฏิบัติที่เหมาะสม
ต่อพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรนิติ
ศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม. สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 9 – 10

ชนกกานต์ อ้วนไทร. (2560). หลักการตรวจสอบค้นหาความจริง : ศึกษากรณีการได้สวนมูลฟ้อง
อันเป็นเครื่องมือในการประทับฟ้องคดีของรัฐ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมพงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 10 – 11